

جلوه‌هایی از حقوق کیفری فرانسه

مجموعه مقالات و سخنرانی‌های

میشل مسه و برنات اوبر

به کوشش

دکتر بهزاد رضوی فرد

شوه ات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

6876731

رضوی فرد، بهزاد، ۱۳۵۱-، گردآورنده	سرشناسه:
فرانسه، قوانین و احکام	عنوان قراردادی:
France.Laws	
جلوه‌هایی از حقوق کیفری فرانسه مجموعه مقالات و سخنرانی‌های میشل سسه و برناتد اوبر/ به کوشش بهزاد رضوی فرد؛ با دیباچه علی حسین نجفی ابرنآبادی؛ ویراست علمی حسین جوادی، محمد فرجی؛ زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه.	عنوان و نام پدید آور:
تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۵.	مشخصات نشر:
۱۷۱ ص.	مشخصات فیزی:
انبارت دانشگاه علامه طباطبائی؛ ۳۹۵.	فروست:
۳۰-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸-۱۰۰۰۰ تومان	سایک:
حیات	وضعیت فهرست نویسی:
کتاب، ۱۵۲-۱۰۰ ص.	یادداشت:
نمایه	یادداشت:
حقوق جزا- فرانسه- سخنرانی‌ها و خطابه‌ها	موضوع:
Criminal Law--France--Addresses, Speeches, Lectures	موضوع:
حقوق جزا- فرانسه	موضوع:
Criminal Law--France	موضوع:
آیین دادرسی جزایی- فرانسه	موضوع:
Criminal Procedure--France	موضوع:
مجازات- فرانسه	موضوع:
Punishment--France	موضوع:
نجفی ابرنآبادی، علی حسین، ۱۳۳۱-، مقدمه نویس	شناسه افزوده:
دانشگاه علامه طباطبائی.	شناسه افزوده:
KJ۷۷۹۷۴/۶ ج ۸ ۱۳۹۵	رده‌بندی کنگره:
۳۴۵/۴۴	رده بندی دیویی:
۴۵۴۶۹۲۰	شماره کتابشناسی ملی:

جلوه‌هایی از حقوق کیفری فرانسه
مجموعه مقالات و سخنرانی‌های
میشل مسه و برنات آوبر

م. کوشش: دکتر بهزاد رضوی فرد
ب. دیباچه: دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی
ویراست: م. حسین جوادی، محمد فرجی

زیر نظر معاون پژوهشی دانشگاه

شماره: ۶-۲۳۰-۱۰۰-۹۰۴-۹۷۸

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

ویراستار: دکتر اصغر اسمعیلی سرویراستار: دکتر انوشه فراهانی

شمارگان: ۲۵۰ ناشر: رضا دنیوی

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ تهران، بزرگراه شهید همت،
دهکده المپیک، میدان ورزش

تلفن مرکز انتشارات: ۴۴۷۳۷۵۶۰ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

چاپ اول ۱۳۹۵ قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

درآمد.....	۱
دیباچه: جهانی شدن حقوق کیفری و تعاملات دانشگاهی بین‌المللی.....	۵
فصل نخست: نظام حقوق کیفری فرانسه.....	۱۵
مبحث نخست: مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی.....	۱۷
گفتار نخست: پیشینه مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی.....	۱۸
بند نخست: مسئولیت اشخاص حقوقی تابع حقوق عمومی.....	۲۱
بند دوم: مسئولیت اشخاص حقوقی تابع حقوق خصوصی.....	۲۲
گفتار دوم: مسائل مرتبط با مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی.....	۲۳
بند نخست: حدود مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی.....	۲۳
بند دوم: مسئله ادغام شرکت‌ها.....	۲۷
بند سوم: گروه‌های شرکت‌ها.....	۲۸
گفتار سوم: شرایط اجرایی مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی.....	۲۹
بند نخست: شرایط ماهوی.....	۲۹
بند دوم: شرایط شکلی.....	۳۳
۱. دادگاه صالح.....	۳۳
۲. نمایندگی شخص حقوقی.....	۳۳
۳. تدابیر الزامی.....	۳۴
گفتار چهارم: کیفر اشخاص حقوقی.....	۳۵
برآمد.....	۳۷
مبحث دوم: کیفرهای جدید.....	۳۸

۳۸	گفتار نخست: گونه‌شناسی کیفرها
۴۰	بند نخست: کیفرهای جایگزین
۴۱	۱. خدمات عمومی
۴۲	۲. جزای نقدی روزانه
۴۳	۳. الزام کیفری
۴۴	بند دوم: نقش قاضی اجرای مجازات‌ها در کیفرهای جایگزین
۴۶	گفتار دوم: نظام جرائم و دادگاه‌ها
۴۷	بند نخست: دادگاه‌ها
۴۹	بند دوم: دادگاه‌ها
۵۰	برآمد
۵۱	مبحث سوم: کیفر خدمات عمومی
۵۵	گفتار نخست: ماهیت مجازات
۵۵	بند نخست: کیفر خدمات عمومی به‌مثابه مجازات اصلی و تکمیلی
۵۶	بند دوم: کیفر خدمات عمومی به‌مثابه یک تدبیر
۵۸	گفتار دوم: اجرای مجازات خدمات عمومی
۵۸	بند نخست: شرایط اجرا
۶۰	بند دوم: روش‌های اجرا
۶۴	برآمد
۶۶	مبحث چهارم: جزای نقدی روزانه
۶۸	گفتار نخست: ماهیت حقوقی جزای نقدی روزانه
۶۸	بند نخست: مجازات اصلی
۶۹	بند دوم: مجازات جایگزین حبس کوتاه‌مدت
۶۹	بند سوم: مجازات تکمیلی
۷۰	گفتار دوم: روش‌های اجرای مجازات جریمه روزانه

بند نخست: صدور حکم مجازات جریمه روزانه.....	۷۲
۱. مبلغ هر جریمه.....	۷۲
۲. تعداد روزهای جریمه نقدی روزانه.....	۷۳
بند دوم: اجرای حکم مجازات.....	۷۴
۱. تاریخ قابل مطالبه بودن جریمه نقدی روزانه.....	۷۴
۲. روش ساده محاسبه جریمه.....	۷۴
۳. ضمانت اجرای عدم پرداخت تمام یا بخشی از جریمه نقدی روزانه.....	۷۵
برآمد.....	۷۶
مبحث پنجم: الزام کیفری.....	۷۶
گفتار نخست: مبانی و مصادیق الزام کیفری.....	۷۸
بند نخست: تاریخچه تعریف الزام کیفری.....	۷۸
بند دوم: الزامات و محدودیت‌های الزام کیفری.....	۸۰
۱. تدابیر نظارتی.....	۸۰
۲. الزامات خاص، به انتخاب قاضی.....	۸۰
بند سوم: قلمرو اجرایی.....	۸۱
بند چهارم: ارزیابی الزام کیفری.....	۸۲
۱. به کارگیری اصطلاحات مبهم.....	۸۲
۲. تفاوت جزئی با تعلیق آزمایشی.....	۸۳
۳. عدم شفافیت در مشمولان الزام کیفری.....	۸۳
بند پنجم: مقایسه کیفر الزام کیفری در حقوق فرانسه با نظام نیمه آزادی در حقوق ایران.....	۸۴
گفتار دوم: جایگاه دادگاه جنحه و قاضی اجرای مجازات‌ها در حکم الزام کیفری.....	۹۰
بند نخست: نقش قاضی دادگاه جنحه.....	۹۰
بند دوم: نقش قاضی اجرای مجازات‌ها.....	۹۰

- برآمد..... ۹۲
- فصل دوم: حقوق کیفری بین‌المللی..... ۹۵
- مبحث نخست: جهانی شدن حقوق کیفری بین‌المللی..... ۹۷
- گفتار نخست: گرایش‌های بین‌المللی شدن حقوق کیفری..... ۹۸
- بند نخست: نشانه‌های بین‌المللی شدن در قالب همکاری، هماهنگ‌سازی و ادغام..... ۹۸
- بند دوم: بین‌المللی شدن اصول و بین‌المللی شدن قضات..... ۹۹
- گفتار دوم: منابع بین‌المللی..... ۹۹
- بند نخست: بین‌المللی کردن قراردادی..... ۹۹
- بند دوم: بین‌المللی شدن الزامی..... ۱۰۱
- گفتار سوم: اهداف بین‌المللی شدن..... ۱۰۴
- مبحث دوم: محاکم کیفری بین‌المللی..... ۱۰۵
- گفتار نخست: دادگاه‌های بین‌المللی معام..... ۱۰۶
- بند نخست: دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق؛ قطعنامه ۸۲۷ سازمان ملل، ۲۵ مه ۱۹۹۳..... ۱۰۷
- بند دوم: دادگاه کیفری بین‌المللی رواندا؛ قطعنامه ۹۵۵ سازمان ملل، ۸ نوامبر ۱۹۹۴..... ۱۱۰
- بند سوم: دادگاه‌های مختلط..... ۱۱۲
۱. دادگاه ویژه سیرائون..... ۱۱۳
۲. شعبه‌های فوق‌العاده در دادگاه‌های کامبوج..... ۱۱۴
- گفتار دوم: دیوان کیفری بین‌المللی دائمی..... ۱۱۷
- بند نخست: قانون کیفری بین‌المللی..... ۱۱۸
- بند دوم: آیین دادرسی کیفری..... ۱۱۹
- بند سوم: همکاری با دادگاه‌های ملی؛ اصل صلاحیت تکمیلی..... ۱۲۰

مبحث سوم: نقش کشورها در اجرای اساسنامه دیوان.....	۱۲۲
گفتار نخست: تصویب اساسنامه و نیازمندی به اصلاح ساختار قوانین داخلی.....	۱۲۳
بند نخست: تعارضات بالقوه اساسنامه با قانون اساسی.....	۱۲۳
۱. ممنوعیت استرداد یا تسلیم اتباع به مراجع قضایی خارجی.....	۱۲۳
۲. مصونیت‌های مقامات و مراجع سیاسی.....	۱۲۵
۳. عفو عمومی و خصوصی.....	۱۲۵
۴. مرور زمان.....	۱۲۶
۵. تجویز انجام تحقیقات و اقدامات تعقیبی دادستان در قلمرو کشور های عضو.....	۱۲۷
۶. اجرای مجازات‌های نواز کیفری بین‌المللی.....	۱۲۷
بند دوم: حل تعارض با اصلاح تفسیر قانون اساسی.....	۱۲۸
گفتار دوم: همکاری با دیوان کیفری بین‌المللی.....	۱۳۰
بند نخست: همیاری.....	۱۳۰
بند دوم: توقیف، دستگیری و تسلیم.....	۱۳۲
بند سوم: اجرای کیفرها.....	۱۳۴
۱. کیفرهای قابل اعمال.....	۱۳۵
۲. نقش دولت‌ها در اجرای مجازات‌ها.....	۱۳۵
۱. ۲. نقش دولت‌ها در اجرای مجازات زندان.....	۱۳۵
۲. ۲. پرداخت جزای نقدی و اجرای اقدامات مربوط به مصادره اموال.....	۱۳۷
گفتار سوم: تأثیرپذیری حقوق فرانسه از اساسنامه دیوان.....	۱۴۰
بند نخست: مجازات‌های ویژه در قانون مجازات فرانسه.....	۱۴۰
۱. اصلاح جنایت علیه بشریت.....	۱۴۰
۲. ایجاد جرایم مربوط به جنایات جنگی.....	۱۴۱
بند دوم: صلاحیت جهانی.....	۱۴۲

۱۴۴.....بند سوم: طرح اصلاح قانون

۱۴۶.....برآمد

۱۴۷.....فهرست منابع

۱۴۷.....الف. منابع فارسی

۱۵۰.....ب. منابع لاتین

۱۵۳.....نمایه

www.ketab.ir

درآمد

۱. شکل گیرنده اندیشه نشست پژوهشی

همیشه این سؤال مطرح بود که چرا در اغلب دانشکده‌های علوم انسانی در کشورهای غربی (هویژ، فرانسه، آلمان و انگلستان) بر مطالعات تطبیقی تأکید کرده‌اند و مجدانه پیگیر بهر عاقبتی تر وضعیت و کیفیت سایر نظام‌های حقوقی و کیفری هستند. این در حالی است که به گفته استاد ژان پرادل، در کتاب حقوق کیفری تطبیقی، معمولاً سمت و سوز مطالعات تطبیقی از کشورهای جنوب به سمت شمال یا از کشورهای توسعه نیافته به سمت کشورهای توسعه یافته است. زمانی که در دانشکده حقوق دانشگاه پواتیه فرانسه مشغول به تحصیل دکتری شدم، این جدیت را در ارائه و بحث در موضوعات رساله دکتری تطبیقی دو چندان دیدم. و برایم روشن شد که از رعیافتن این مطالعات تطبیقی واقعاً به دنبال بهره‌مندی و ارتقای نظام مطالعات حقوق تطبیقی و نظام حقوقی خود هستند. از آنجا که به گفته خانم پروفیسور دلماس مارتی، حقوق کیفری تطبیقی، هدفی جز نزدیک کردن نظام‌های حقوق کیفری برای درک بهتر و مفیدتر میان آن‌ها ندارد، دریافتیم که خواست آن‌ها برای فهم نقاط اشتراک و افتراق و بهره‌مندی از محسنات سایر نظام‌های حقوقی، امری جدی است.

در همین راستا، در سال‌های اخیر، به ویژه از سال ۱۳۹۲ و با گرایش جدی و آشکار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مبنی بر پیوستن به جریان بین‌المللی سازی آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبائی نیز با بازسازماندهی و به‌واقع، با تأسیس دفتر همکاری‌های بین‌المللی، دست دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی را برای تقویت

مطالعات تطبیقی و تعاملات دانشگاهی بین‌المللی بیشتر فشرده و همین امر موجب دو فعالیت و پیشنهاد جدی و مهم گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، در راستای هم‌افزایی گسترده‌تر بین‌المللی شد. پیشنهاد اول؛ امضای تفاهم نامه همکاری بین مؤسسه ماکس پلانک آلمان (حقوق کیفری و جرم‌شناسی) و پیشنهاد دوم، همکاری علمی پژوهشی با دانشگاه پواتیه (فرانسه) و مؤسسه علوم جنایی این دانشگاه بود که این مورد نیز منجر به امضای دو تفاهم نامه بین دو دانشگاه و دو دانشکده شد.

با بکار و حمایت‌های جدی و بی‌شائبه جناب آقای دکتر مؤذن‌زادگان، مدیر محترم گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، این جانب مأمور ارائه طرح نشست علمی پژوهشی با استادان دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه پواتیه فرانسه شدم که بر همین اساس با پشتیبانی اداره معاونت پژوهشی دانشکده، استادان محترم: جناب استاد میشل ماسه و دکتر کار خانم دکترا برنات اوبر برای نشستی سه روزه در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۳ با دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی دعوت شدند و به ارائه آخرین دستاوردهای نظام حقوق کیفری فرانسه پرداختند.

۲. محتوا و محورهای مباحث

محور سخنرانی‌ها به‌ترتیب عبارت بودند از: حقوق کیفری ماهوی و شکلی اشخاص حقوقی در نظام کیفری فرانسه (شنبه ۲۵ بهمن ۱۳۹۳)، کیفر در حقوق فرانسه: دو کیفر جایگزین (یکشنبه ۲۶ بهمن ۱۳۹۳) و حقوق کیفری بین‌المللی و موضع حقوق کیفری فرانسه در این خصوص (دوشنبه ۲۷ بهمن ۱۳۹۳). گفتنی است برخی از مباحث مطرح‌شده در این نوشتار همچون ابعاد ماهوی و شکلی جایگزین حبس «الزام کیفری» برای نخستین بار در نظام آموزش حقوق در ایران در حال انتشار است.

این نشست‌ها با استقبال گسترده استادان و دانشجویان دانشگاه‌های تهران مواجه شد و به‌گونه‌ای پیش رفت که استادان فرانسوی به دانشگاه‌های اصفهان و شیراز نیز دعوت شدند و در مجموع بیش از ۱۱ سخنرانی علمی دو ساعته ایراد کردند. گفتنی است در فرایند هماهنگی‌های اولیه با استادان محترم فرانسوی و در

جریان تهیه متن نقطه‌نگارها (پاورپوینت‌های فرائسوی) و ترجمه برخی متون فرائسوی به فارسی، جناب آقای دکتر روح الدین کردعلیوند (دانش آموخته دانشگاه پواتیه) همکاری صمیمانه‌ای با معاونت پژوهشی دانشکده حقوق و علوم سیاسی ارائه داشتند.

۳. سازمان‌دهی و جمع‌بندی نشست‌ها

از آنجا که ثمره این نشست‌ها تا زمانی که مکتوب نشده بود، قابل استناد و استفاده پژوهشی نبودند، با بهره‌مندی از ظرفیت فوق‌العاده‌ای که در جریان استقبال دانشجویان ایجاد شده بود و با همکاری دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی (گروه خانم‌ها، ورودی ۱۳۹۳) همه فایل‌های صوتی را پیاده و پس از حروف‌چینی و عرضه طرح اولیه به وسیله این دانشجویان ساعی و کوشا، آن را برای تلفیق و تطبیق با بخش‌های مرتبط حقوق کیفری ایران آماده کردم. در مرحله پیش‌گفته، به ترتیب حروف الفبا، دانشجویان محترم ذیل همکاری داشتند: سرکار خانم‌ها: هدیه بخشی‌زاده، فاطمه جمالی، فاطمه خطیبی، فهیمه راحت-لویی، نرجس روستا، سحر سهیل مقدم، عارفه سیدین، الهه‌سادات کسایی، نسرین مدنی و نجمه نصیری.

پس از این مرحله، با همکاری و زحمات مجتبی‌آفرین، حسین جوادی و محمد فرجی، دانشجویان محترم دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی، کل متن مورد بازبینی و ویرایش قرار گرفت. خوانندگان محترم در جریان مطالعه این کتاب با پاورقی‌های متعددی روبه‌رو خواهند شد که در جهت تقویت متن سخنرانی‌های پیاده‌شده و تطبیق با برخی بخش‌های ایرانی به رویه این جانب و همکارانم اضافه شده است.

همچنین، در سه روز برگزاری نشست‌ها، از آنجا که سخنرانی‌ها به صورت ترجمه همزمان اداره می‌شد، همکاران ارجمند جناب آقایان دکتر محمدمهدی ساقیان، عضو هیئت علمی گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران و دکتر امین جعفری، عضو هیئت علمی گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی

نیز این زحمت طاقت فرسا را به‌عهده داشتند. بدون شک بدون همراهی آنان، بهره‌برداری مفید از این نشست‌ها میسر نمی‌شد.

همه این تلاش‌ها و اندیشه‌های امروزی چنین نشست‌هایی را شخصاً مدیون و مرهون تشویق‌های استاد ارجمند جناب آقای دکتر علی‌حسین نجفی ابرند آبادی هستیم که در واقع، از دوران دانشجویی با شرکت در نشست‌های مشابهی که ایشان در دهه ۱۳۷۰ و آغاز دهه ۱۳۸۰ خورشیدی در دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی ترتیب می‌دادند،^۱ انگیزه ما را برای سال‌ها بعد - در چنین روزهایی - تقویت و موجب ادامه جریان تعاملات دانشگاهی بین‌المللی و بهره‌مندی از جدیدترین آموزه‌های حقوق کیفری فرانسه شد.

از آنجا که امضای تفاهم‌نامه فی‌مابین دانشگاه علامه طباطبائی و دانشگاه پواتیه فرانسه، به‌مناسبت یک روایت از انگیزه‌های مهم و جدی شکل‌گیری این فعالیت پژوهشی و تعامل علمی بین‌المللی، مبنای زحمات و حضور معنوی و مادی شخص ریاست محترم دانشگاه، جناب آقای دکتر حسین سلیمی است، جا دارد از ایشان صمیمانه برای گشودن افق‌های جدید در همکاری علمی و بین‌المللی قدردانی و تشکر نمایم.

زحمات و پیگیری‌های ریاست پیشین دانشکده جناب آقای دکتر حمیدرضا علومی یزدی نیز در ایجاد فضای با نشاط علمی و پژوهشی در دوران تصدی مسئولیت‌شان که منجر به برگزاری چنین نشست‌هایی شد، به‌نوبه خود فراموش‌نشدنی است. همچنین از ریاست محترم فعلی دانشکده جناب آقای دکتر سید منصور میرسعیدی که در جریان نهایی‌سازی این اثر، موجب تسهیل و دلگرمی ما شدند، سپاسگزاری و تشکر می‌نماید.

دکتر بهزاد رضوی فرد

تهران، ۲۰ مهرماه ۱۳۹۵

^۱ گفتنی است که ایشان کلیه این سخنرانی‌ها را به فارسی ترجمه کرده‌اند که در مجله‌های دانشگاه‌های محل سخنرانی چاپ شده است.